

REDACTIE

E. HEIMANS, Amsterdam en JAC. P. THIJSE, Bloemendaal.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSE, TE BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 3.60.

EEN DAG IN 'T ZEVENGEBERGTE.

Nadat we in de afgelopen zomervacantie ruim een week in 't nooit volprezen Zuid-Limburg hadden doorgebracht en daar naar hartelust van 't mooie weer en de heerlijke natuur genoten hadden, besloten we op een goeden dag ook eens wat verder een kijkje te nemen. Ons plan was, een Rijnreisje te maken tot Mainz en een week of twee onderweg te blijven, zoodat we de zaakjes zeer op ons gemak konden afdoen. Zoo trokken we dus op een mooien, zonnigen morgen, zoo mooi, dat de leeuweriken aan den blauwen hemel jubelden en de kwartels in de koren- en klaverlanden rondom ons sloegen, hoewel 't toch reeds Augustus was, naar Vaals, nadat we Epen nog een: „tot weerziens“ toegeroepen hadden, en vanhier bracht de Aachener Kleinbahn ons spoedig de grens over.

Tot de aangenaamste herinneringen, welke mij van ons reisje bijgebleven zijn, behooren wel die van 't Zevengebte, dat wij op den tweeden dag bezochten. Ieder Nederlander, die den Rijn bezoekt begint met 't Zevengebte. Reeds den vorigen avond zagen we van uit Bonn, waar we overnachtten, zijn toppen in de verte blauwen, totdat de avondnevelen en de vallende duisternis het aan ons oog onttrokken. 't Was een heerlijk zitje daar in Bonn op het terras aan den Rijn, met een mooi uitzicht op de groote, hangende brug, die de breede rivier, die langzaam voortschuijft en tallooze draai-

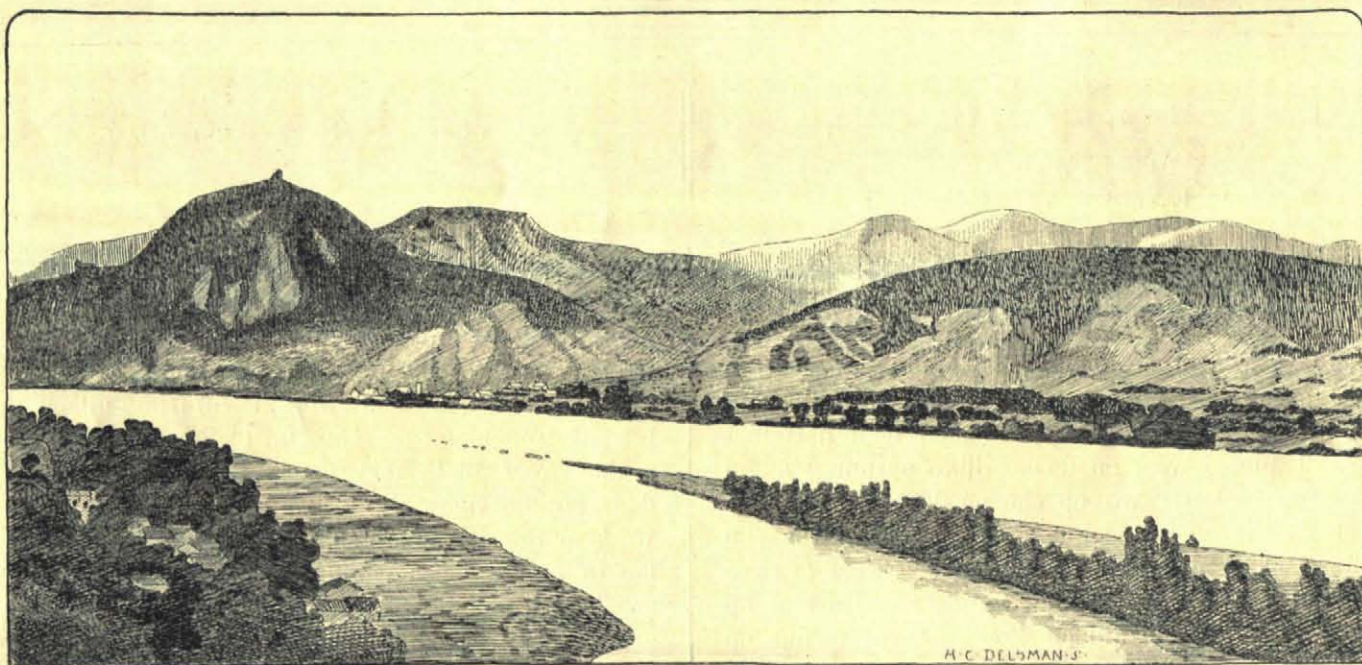
kolkjes vormt, met een stouten boog overspant. Hoe nietig leken menschjes en electriche trams, die er voortdurend over passeerden, tegenover de afmetingen van dit bouwwerk, waarop de Duitschers terecht trotsch mogen zijn. De blauwe hemel voorspelde weer niets dan goeds voor den volgenden dag, en die voorspelling is uitgekomen, want toen we 's morgens een eersten blik uit 't venster wierpen, lachte ons van een wolkeloozen hemel de zon toe, zooals ze dat dezen prachtigen zomer zoo vaak gedaan heeft.

Vlug dus aangekleed, 't Frühstück gebruikt en dan met de boot naar Königswinter, waar we na drie kwartier aankomen. 't Is duidelijk te merken, dat we hier in een plaatsje zijn, dat leeft van 't vreemdelingen-verkeer: waar we ook heen zien, niets dan hotels en pensions, groote en kleine, dure en goedkoope. 't Eerst bestegen we natuurlijk den Drachenfels, waarop reeds op de boot aller oogen en binocles gericht waren. Onze weg is dicht bezet met kramen van fotografen, ansichten- en souvenirs-verkoopters, welke eerste vooral ons als vliegen omzwermen. Ontelbare aanzoecken, om ons in een automobiel (van hout en zeildoek) te laten fotografheeren of om ezeltje te rijden, worden door ons met volharding afgeslagen, totdat we, hooger stijgende, het wat rustiger krijgen. Hier hebben we de eerste wijnbergen reeds; de druiven zijn echter nog lang niet rijp, en klein, groen en zuur. Dat moet een mooi gezicht in den herfst zijn: de volle,

donker blauwberijpte druiventrossen tusschen de groene en reeds verkleurende bladeren van den wingerd hangende! Spoedig maken de wijngaarden echter weer plaats voor bosch, welks schaduw ons bij 't vermoeiende klimmen zeer welkom is. Hier zijn we bij 't Hotel zum Drachenfels en weldra is de top met 't brokje ruïne nu bereikt, waar we kunnen genieten van het wijde uitzicht, toch is het helaas nog wat te nevelig om den horizon goed te zien. Langs den voet van den berg stroomt de Rijn om de eilandjes Nonnenwerth en Grafenwerth, rechts ligt Köningswinter. Heel in de diepte zien we een groote, licht roodbruine, ja bruinroode, roofvogel langzaam omhoog cirkelen, voortdurend kringen beschrijvend, zonder ook maar een oogenblik de uitgespreide vleugels te verroeren. Langzaam rijst hij, tot op onze hoogte, ons voorbij; nu is hij boven

Zuiden van de Zuidpunt van ons land, en den volgenden dag zagen we er een groot aantal in het Ahrdal, waar ze zeer algemeen zijn en o.a. veel zitten op de steenen muren van de Ahr en de ruwe rotswanden. Bovendien waren deze aardige diertjes voor mij reeds oude bekenden, doordat ik ze vroeger in een terrarium gehouden had, tot welks vlugste en vrolijkste bewoners ze behoorden. Onder de kenmerken der kruipende dieren wordt in leerboeken gewoonlijk opgegeven, dat hun beweging traag is. Wat de hagedissen betreft, gaat dat echter niet al te mooi op, en allerminst bij de muurhagedis, die bijna niet te vangen is, zoo vlug schiet ze voort door de struiken en tegen loodrechte muren en rotsen op, nu en dan sprongen van een keer of vijf haar eigen lichaamslengte.

Nadat we genoeg van het uitzicht genoten hebben;

Het Zevengebergte.

ons en stijgt nog steeds, al maar cirkels beschrijvende, tot hij op een verbazende hoogte boven ons in 't diepe blauw voort blijft drijven in een rechte lijn. En nog steeds hebben we hem de vleugels niet zien bewegen. Terecht verdient een vogel met zoo'n koninklijke vlucht den naam van koningswouw (*Milvus milvus*). We hebben hier bovendien kennis gemaakt met een voor geheel West-Europa en dus ook voor ons land zeer zeldzame vogel, die een sieraad voor onze vogellijst zijn zal. En daar hebben we nog iets aardigs: langs de muren van de ruïne schiet een hagedis voort, aan de groene rugstrepen en 't feit dat hij tegen een loodrecht en muur oploopt dadelijk te herkennen als een muurhagedis (*Lacerta muralis*). Juist een paar dagen te voren had ik mijn eerste muurhagedis gevangen bij de bekende Barrage de la Gileppe in 't Noorden van België, even ten

wordt de terugtocht aanvaard en richten we onze schreden naar den Oelberg, den hoogsten top van 't Zevengebergte, wat een wandeling van anderhalf, ja, voor een natuurliefhebber en bij deze warmte, wel twee uur is. Doch we behoeven ons niet te vervelen onderweg. Halfweg op de helling van den Drachenfels slaan we rechtsaf en komen nu eerst langs een boomgaard, waar we een paar Vlaamsche gaaien opschrikken, die schreeuwend wegvliegen. 't Zijn toch mooie vogels, die meerkollen, met hun lichtbruine pakje en blauwe spiegels, en ik zou ze niet graag uitgeroeid willen zien, al zijn 't roovers. Nu gaat de weg een stukje door 't bosch, om ons dan echter weer op open land te brengen. In een moestuintje staat een ruwbladig soort onkruid met prachtige, lichtblauwe sterrebloemen: bernagie (*Borago officinalis*), die ook in ons land nogal eens voor-

komt. Hier stuiten we op een klein vierkant poeltje, waarin 't wemelt van kikker- en salamanderlarven. Verscheidene vuurpadjes en groene kikkers maken zich haastig uit de voeten. Hoewel we de eerste slechts van boven zien, herkennen we ze toch dadelijk hierdoor, dat het zwart en geel van de onderzijde aan den achterrand van 't dijbeen zichtbaar is. Vangen we er een, wat nog niet zoo makkelijk gaat, dan kunnen we ze ook van onderen zien.

Na verschillende kleine paadjes door de bouwlanden gevolgd te hebben, komen we weer op een grooten weg uit, die ons naar den Oelberg voeren zal. Langs de zijden stroomt een helder beekje voort en aan den overkant hiervan rijst een mooie boschelling op. Langs de randen bloeit *Impatiens noli tangere* met zijn frissche gele bloemen en zijn sappige stengel en bladeren, verder *Veronica Beccabunga*, *Scrophularia aquatica* met haar gevleugelden stengel en *Campanula Trachelium*. Natuurlijk kijken we goed uit naar een waterspreeuw, die zich echter niet vertoont. Als vergoeding hiervoor zien we daarentegen een ander zeldzaam vogeltje. Aan den

oever zitten een paar kwikstaartjes; van achteren gezien schijnen 't gewone witte, want op de rugzijde zijn ze aschkleurig grijs. Als ze bij onze nadering opvliegen, valt ons echter niet alleen de bijzonder lange staart op, doch ook, dat ze van onderen, vooral naar de stuit, „citroenich van couleur“ zijn, doch niet zoo sterk als de gewone gele kwikstaart. Het is de groote, gele kwikstaart (*Motacilla melanope*), een buurman van de water-

spreeuw, die zich, evenals deze, steeds aan bergbeekjes ophoudt en eveneens in ons land zeldzaam is, ja bijna

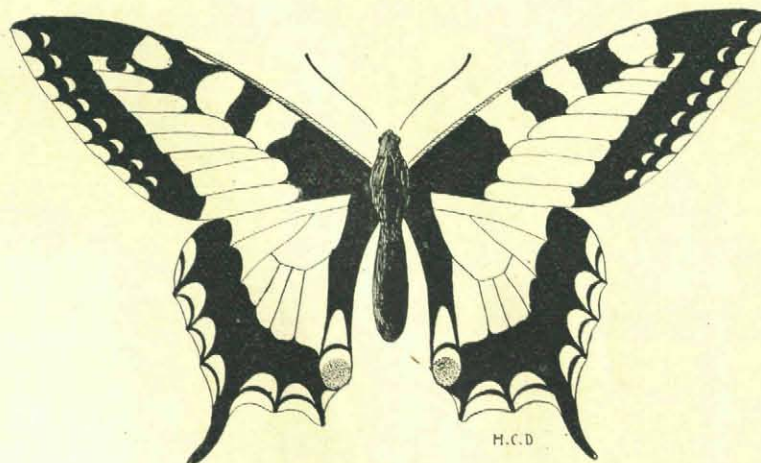
alleen op den doortrek bij ons wordt waargenomen.

Aan de overzijde tegen de boschelling ontwaren we de gevlekte bladeren van 't longkruid (*Pulmonaria*) en van de gele doovenetel (*Galeobdolon*), verder heksenkruid (*Circaea*) met zijn kleine witte bloempjes, de wortelbladeren van den rapunzel (*Phyteuma*), en *Arum* en *Paris* in vrucht. Wat zien die groote blauw-berijpte vruchten van den Sleedoorn (*Prunus spinosa*) er smakelijk uit! Bijt er maar niet in, want ze

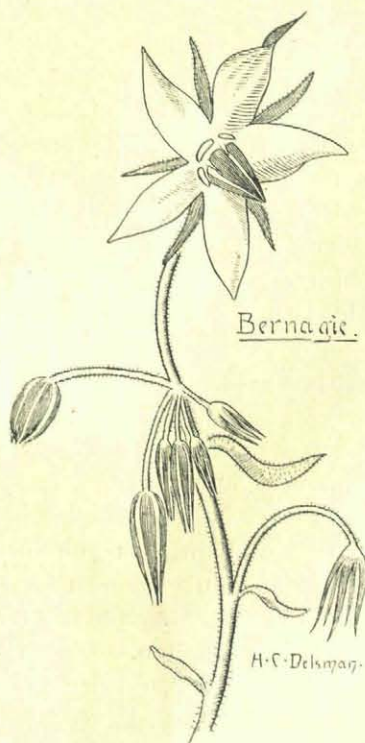
zijn nog wrang en, zooals ons door een voorbijganger, wien we den weg vragen, verzekerd wordt, eerst na de eerste vorst te eten. Ook de hazelnoten, die we bij drietalen tusschen 't loof zien hangen, zijn nog niet rijp.

Hoe sierlijk krullen de frischgroene schutbladen zich langs de noten, echt iets om uit te teekenen of te styleeren. Over den weg scharrelden een paar blauwgroene mestkevers en even later ontmoeten we een wijngaardslak. Boven 't beekje zweven prachtige blauwe libellen (*Calopteryx virgo*) met donkerblauwe en blauwgroene vleugels; 't is een heerlijke aanblik,

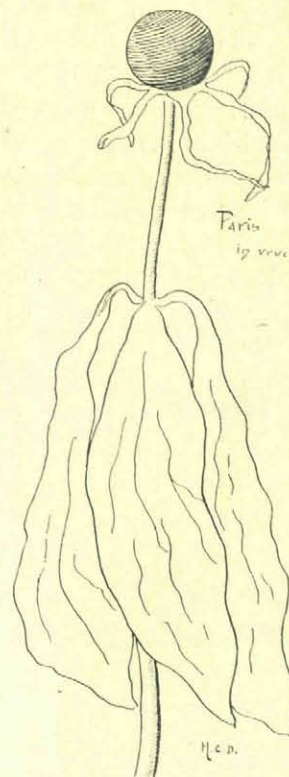
een paartje van die schitterende dieren met elkaar boven 't water te zien stoeien in den zonnenschijn, en met genoegen slaan we dit schouwspel een kwartiertje gade, terwijl we uitrusten onder 't schaduwrijk loofdak. Wat is het warm! Geen vogelgeluidje laat zich hooren tusschen 't bladstil neerhangend loof, alleen de muggen zingen hun eentonigen, zachten zang. Die meesjes in de dennen aan de overzijde schijnen in 't geheel geen last van de hitte te hebben, ze zijn tenminste even druk als gewoonlijk. Aan 't geluid hoor ik reeds,

Koninginnepage.

Bernagie.

Paris
sp. fructifera.

dat 't zwarte meesjes (*Parus ater*) zijn, zoo goed heb ik dit in 't overige deel van ons land minder algemeene vogeltje leeren kennen tijdens mijn verblijf in Zuid-Limburg, waar we ze vaak in troepjes van een stuk of vijftien ontmoetten. Prachtig, daar gaan er zoowaar een paar vlak voor ons op den grond zitten; wat kunnen we nu goed 't kenmerkende witte nekvlekje zien! Zwarte meesjes zijn toch beslist mooier dan zwartkopmeesjes, zoowel wat vorm als wat kleur betreft.

Als men ergens stil gaat liggen op een mooi plekje, heeft men de meeste kans, aardige waarnemingen te doen, dat zien we ook hier. Doch zoo langzamerhand wordt het tijd, dat we weer eens opstappen. 't Beekje verlaat hier den weg helaas en verliest zich in 't kreupelhout. Een prachtige groote rouwmantel of koningsmantel (*Vanessa antiopa*) fladdert op fluweelzwarte vleugels, door een gelen rand afgezet, in 't zonlicht voort en zet zich met plat uitgespreide wieken neer op een scherm van 't boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*), dat hier overal langs den weg staat en welks schitterend gele bloemschermen met de groote blauwe sterren van de cichorei (*Cichorium Intybus*) een bont geheel vormt, waarop talloze witjes, citroenvlinders, blauwtjes, atalante's en vuurvindertjes te gast gaan. 't Is ook wel echt vlinderweer! Tegen een rotshelling groeien sierlijke, oningesneden varens (*Scolopendrium vulgare*), waarvan we er een paar uitsteken om mee naar huis te nemen.

Doch hier moeten we den breeden weg, of, zooals de Duitschers zeggen, Chaussee verlaten en links afslaand het smalle, schaduwrijke boschweggetje volgen, dat ons naar den top van den Oelberg voert. Onderweg vinden we nog een apetale Car-

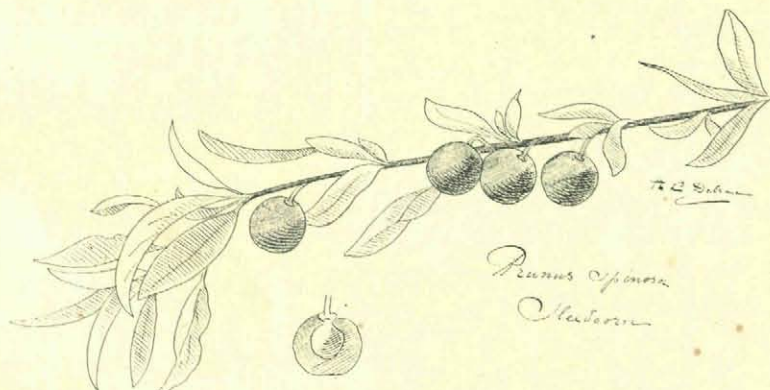
damine sylvatica. De bloempjes zien er op 't eerste gezicht zoo vreemd uit, dat we reeds denken een zeldzame plant gevonden te hebben, doch spoedig ontdekten we den waren aard van onze vondst.

Na een langen klim landen we op den hoogsten top van 't Zevengebergte aan (464 M.) en zien onze moeite ruimschoots beloond door 't prachtige uitzicht, dat dat van den Drachenfels nog verre overtreft, te meer daar de zon de morgennevels verjaagd heeft. Boven het hakhout voor ons dartelt een koninginpage (*Papilio machaon*), die zich in 't geheel niet schuw toont tegenover de menschen, die hem komen bewonderen. Nu, veel hinder zal hij van ons dan ook niet hebben, we zien de mooie kleuren en teekening liever zoo, dan in een verzameling. Nadat we wat gebruikt hebben in het kleine café'tje, beginnen we de afdaling langs mooie boschpaadjes, door hoog geboomte overschaduwd. De zonnestrallen dringen door 't loofdak en teekenen bewegelijke lichtplekken op den grond. Parelmoervlinders, citroentjes en andere bonte kapellen dansen voor ons uit. Ook laat zich nog een enkele rouwmantel en een beervlinder zien, en ook een keizersmantel (*Argynius Paphia*), een parelmoervlinder in 't groot. Terwijl we doodstil staan te kijken naar een grauwe klauwier, die boven 't kreupelhout aan 't jagen is op insecten, treft een zacht, aanhoudend geruisch ons oor. Is 't het gezoem van de muggen? Neen, dat klinkt toch anders en dit schijnt wel van den grond te komen. Zoo gauw we onze oogen naar den grond richten, hebben we de oplossing van 't raadsel gevonden: we staan vlak voor een meterhoogen mierenhoop en duizenden mieren krioelen aan onze voeten door elkaar. Even moeten we ze hun mierenzuur op zien spuiten. Een zakboekje wordt voor den dag gehaald, op den hoop gelegd en spoedig zit 't vol mieren. Als we 't nu opnemen en er met een potlood dicht langs strijken stijgen talloze fonteinen op, door de mieren uit hun achterlijf, dat ze hiervoor tusschen de pooten

naar voren brengen, opgespoten. Om naar den Petersberg te komen moeten we nu nog eerst even een stukje bouwland door. In een appelboom zit een putterfamilie. Deze aardige bewegelijke vogeltjes die men bij ons in Holland weinig ziet, doch in Duitschland vaak, vooral in vruchtboomen, zijn reeds in de vlucht te herkennen aan den helder-gelen spiegel op de vleugels.

Eerst nu nog even naar de ruïne Heisterbach, langs een smal paadje door een oud loofbosch. Van het oude klooster is niet heel veel meer over, en wie een mooie ruïne verwacht, zal zeker teleurgesteld worden. Op de oude muren, die den geheelen tuin omgeven staat veel *Asplenium Trichomanes*, een familielid van 't veel algemeener *Asplenium ruta muraria*, dat ons door zijn zwarte steeltjes en rondachtige blaadjes op 't eerste gezicht doet denken aan het bekende, veel gekweekte Venushaar, waarvan 't echter makkelijk te onderscheiden is, doordat de blaadjes in twee rijen aan weerszijden van den steel staan. In een poeltje hooren we 't geluid van een waterhoentje, dat we hier in deze bergstreek

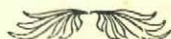

niet bepaald verwachtten. En nu naar den Petersberg.

Op den weg, die achter ons ligt, hebben we weinig menschen ontmoet, we waren alleen te midden der natuur; op den top van den Petersberg echter merken we weer, dat we hier in 't toeristenland zijn: aan de tafeltjes op 't terras voor 't hotel zitten honderden gasten naar de muziek te luisteren. Van verschillende punten hebben we uitzichten op den Rijn, op Keulen en op Heisterbach. Na deze bezocht te hebben, keeren we naar Königswinter terug, waar we spoedig logies vinden. 's Avonds schenkt een heerlijk bad in den Rijn ons verademing na zooveel doorstane hitte en vermoeienis.

Alvorens we den volgende dag naar Remagen vertrokken, maakten we nog even een morgenwandeling door 't Nachtegalendal, een naam, die bij den natuurliefhebber hooge verwachtingen wekt. Het is ook werkelijk een zeer mooie wandeling, doch voor den botanist levert het weinig op.

H. C. DELSMAN JR.

EEN PRACHTKIJKER.

W e zijn hier in Bloemendaal tegenwoordig bezig, om vast te stellen, dat de goudhaantjes in de duinstreek broeden. Albarda geeft wel Zuid-Holland als broedplaats op, maar zwijgt over Noord-Holland en toch heb ik de vaste overtuiging, dat zij tusschen Elswoud en Duin- en Kruidberg overal broeden.

Dag aan dag hoor ik ze fijntjes en vroolijk zingen in de sparren en donkerder plekjes in het groen der doorengestregelde takken doen telkens nestjes vermoeden. Maar nu gaat het niet aan, om op elke buitenplaats aan te kloppen, om te vragen of je eventjes in de sparren mag klimmen, om naar de goudhaantjes te zien. En de tuinjongens erin sturen doe ik ook liever niet, want ik ben eerlid van een vogelbeschermings-vereeniging en mag als zoodanig op geenerlei wijze aanleiding geven tot het uithalen van nesten en daar houd ik mij dan ook met de meeste nauwgezetheid aan.

Er schiet mij dus niets anders over dan kijken, kijken en nog eens kijken. Wanneer ik tijd kan vinden ga ik daarom bij mijn sparretjes zitten, en dan zit ik naar de verdachte topjes te turen, net als wijlen Toggenburg indertijd naar het venster zijner liefste. En als ik het dan maar snappen mag, dat een goudhaantje met voer in zijn bek in het nestkluwen kruipt, dan ben tevreden. Misschien vraag ik dan Tepe of Steenhuizen nog of ze het geval willen fotografeeren en daarmee staat dan de zaak vast, zonder dat het de goudhaantjes een ei of een onrustig oogenblik gekost heeft.

Wat een zegen toch, als je daarbij over een goeden kijker te beschikken hebt. Mijn oude Görz wordt wat vuil, hij moet naar Berlijn, om schoon gemaakt te worden, maar wat kan ik er toch een heerlijke dingen mee zien.

Het is merkwaardig, zooals deze spiegelkijkers zijn „ingeslagen“. Alle groote optische inrichtingen fabricceeren ze tegenwoordig: Görz en Zeiss, Browning, Watson, maar het lijkt mij, dat het fabrikaat van Görz toch nog altijd de eerste plaats blijft innemen. Een van zijn laatste creaties is de „Pernox“kijker. Nu is die naam wel wat al te mooi, want het nachtelijk duister kun je er niet mee doorboren. Maar toch is het verrassend, wat je er in de schemering nog mee kunt zien: een uur na zonsondergang kon ik er nog geitenmelkerman en -wijffe mee onderscheiden en van een groenvink, die in de dichte klimop zijn nestje had, kon ik zonder eenige moeite uitmaken, waar de kop en waar de staart zat.

Het ligt voor de hand, dat een van de eerste eischen, die aan een vogelkijker te stellen zijn, moet wezen dat hij een zoo groot mogelijke lichtsterkte